

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۳۹۹، دوره ۲، شماره ۴

شناسایی موانع توسعه کارآفرینی زنان قالیباف روستایی

(مورد مطالعه: دهستان جامرود، شهرستان تربت جام)

طاهره حکمت یار^۱، الهه داودیان^۲

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی. گروه جغرافیا. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه بیرجند. ایران.

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی. گروه جغرافیا. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه بیرجند. ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۳۰

چکیده

هدف از پژوهش حاضر که از نوع توصیفی-تحلیلی می باشد، شناسایی موانع توسعه کارآفرینی در بین زنان روستایی است که به صورت موردی در دهستان جامرود شهرستان تربت جام انجام گرفته است. گردآوری اطلاعات به دو شیوه اسنادی و میدانی است که داده های میدانی از طریق سرشماری زنان روستایی که در کلاس های کارآفرینی شرکت داشته اند (۱۵۰ نفر)، جمع آوری شده است. روایی ابزار تحقیق به صورت صوری با کسب نظرات کارشناسان مربوطه و اساتید دانشگاهی تأیید شده و پایایی ابزار تحقیق با توزیع ۳۰ پرسشنامه در خارج از محدوده مورد مطالعه، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۵۵)، تأیید گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و آمار استنباطی (آزمون دو جمله ای) استفاده گردید. نتایج پژوهش نشان داد متغیرهای محدودیت اجتماعی برای فعالیت زنان در بازار از بعد اجتماعی فرهنگی (۴/۲۳)، نداشتن پشتوانه مالی و پس انداز کافی از بعد اقتصادی (۴/۳۳)، پایین بودن سطح سواد زنان روستایی از بعد آموزشی و مدیریتی (۴/۳۷)، عدم دسترسی به فناوری های جدید از بعد فنی (۴/۲۷) و وجود محدودیت های زیاد برای فعالیت های اقتصادی مستقل زنان از بعد موانع سیاست گذاری با میانگین (۳/۹۷) مهم ترین موانع توسعه کارآفرینی زنان قالیباف دهستان جامرود می باشد.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، موانع کارآفرینی، توسعه روستایی، زنان روستایی، دهستان جامرود

۱. مقدمه و بیان مسئله

دستیابی به توسعه و توسعه پایدار، عنوان اصلی جوامع، زمانی تحقق می‌یابد که از تمامی عوامل، امکانات و منابع تولید به نحو مطلوبی استفاده گردد. یکی از منابع و عوامل تولید، نیروی انسانی است. نیروی انسانی و جمعیت فعال هر جامعه، نقش بسزایی در فرآیند تولید دارد و به‌عنوان پدیدآورنده اصلی ثروت و محرک مستقیم اقتصاد محسوب می‌شود و سطح و میزان تولید ملی هر کشور نیز به دانش و آگاهی فنی و ظرفیت تولید جمعیت فعال آن بستگی دارد (ghanbari and et al, 2012: 75). در اغلب کشورها از جمله ایران، یکی از اهداف کلان توسعه، کاهش بیکاری و توسعه فعالیت‌های شغلی است. امروزه مبحث اشتغال صرفاً یک بحث اقتصادی یا مربوط به یک کشور خاص نیست؛ بلکه تقریباً تمامی جوامع به‌نوعی با معضل بیکاری دست‌به‌گریبان هستند و ابعاد این معضل، تمامی بخش‌های جوامع از جمله امور اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و حتی سیاسی و امنیتی را متأثر ساخته است (حیدری مکرر وهمکاران، ۱۳۹۱، رضوانی، ۱۳۸۳، فرجی سبکباروهمکاران، ۱۳۹۰). استفاده مطلوب از نیروی انسانی در فراهم آوردن زمینه‌های اشتغال برای اقشار مختلف جامعه نمود پیدا می‌کند که به طرق مختلف، برنامه ریزان به دنبال فراهم کردن زمینه‌های اشتغال برای نیروی انسانی در دسترس هستند، زیرا نیروی کار منبعی برای موفقیت است و اگر از نیروی کار به درست استفاده نشود، به‌جای فراهم کردن سود، زیان به همراه خواهد داشت (Celik & Tatar, 2011: 1211). تجربه بسیاری از کشورها نشان می‌دهد که کارآفرینی یکی از اثرگذارترین راه‌حل‌ها برای افزایش نرخ اشتغال و به‌تبع آن، کاهش نرخ بیکاری است (Stel and et al, 2004: 35). تا جایی که اقتصاد کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه برای فرار از بیکاری با کمک نیروی کارآفرینی، حیاتی دوباره یافته و این مهم موجب توجه خاص کشورهای مختلف به موضوع کارآفرینی شده است (Archibong, 2004: 87). نواحی روستایی به دلیل شرایط خاص اکولوژیکی و اقتصادی اجتماعی، با مسائل و مشکلات متعدد و متنوعی مواجه‌اند که فقر و محرومیت از مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود. با توجه به نقش‌های متعددی که روستاها در فرآیند توسعه ملی بر عهده‌دارند، رشد و توسعه این نواحی از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است (رضوانی، ۱۳۸۳: ۱۲). در این راستا تردیدی وجود ندارد که توسعه روستایی به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی کشورهای مختلف به‌ویژه کشورهای درحال توسعه، به چیزی فراتر از یک راهبرد ساده نیازمند است. در این زمینه بسیاری پژوهشگران براین باورند که توسعه کارآفرینی در اشکال و زمینه‌های مختلف در مناطق روستایی به‌واسطه‌ی ایجاد اشتغال، تولید سرمایه، کمک به توزیع عادلانه‌تر درآمدها در جامعه و کاهش فقر، یکی از مؤلفه‌های کلیدی نظام پیشران توسعه روستایی و حتی توسعه ملی به شمار می‌رود (نجفی و صفا، ۱۳۹۳: ۶۱). در واقع امروزه

کارآفرینی در تمامی مباحث توسعه جایگاه ویژه‌ای یافته است. توسعه روستایی نیز از مهم‌ترین حیطه‌هایی است که همواره به موضوع کارآفرینی، ایجاد شغل‌های غیر کشاورزی و توانمند ساختن روستاییان توجه ویژه داشته است (GEM, 2003). تجربه بسیاری از کشورهای فقیر پرجمعیت که طیف وسیعی از جمعیت آن‌ها را روستاییان تشکیل می‌دهند، بیانگر این نکته است که با توجه به مقوله کارآفرینی می‌تواند از مهاجرت روستاییان به شهرها کاسته و زمینه‌های اشتغال، رفاه و پیشرفت آنان را در همان روستای محل سکونتشان فراهم نماید (زارع احمدآبادی و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۰). با توجه به اینکه زنان نیمی از جمعیت فعال کشور را تشکیل می‌دهند و در سال‌های اخیر (رشد) قابل توجهی در سطح تحصیلات و اشتغال زنان در جامعه ایران به وجود آمده است، لذا توجه به فعالیت‌های کارآفرینانه در این قشر از جامعه می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی کشور کمک شایانی نماید. کارآفرینی در مناطق روستایی می‌تواند برطرف‌کننده بسیاری از چالش‌ها از جمله بیکاری، درآمد پایین، فقدان تنوع اقتصادی و مهاجرت باشد. (جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۳۸)؛ بنابراین، تلاش برنامه ریزان و کارشناسان زنان روستایی، در گام نخست باید معطوف به جبران محدودیت‌ها و سوق دادن زنان روستایی به سوی تساوی اجتماعی و اقتصادی باشد و این امر با توانمندسازی آنان از طریق کارآفرینی میسر نمی‌شود (شریفی و عادل، ۱۳۹۰: ۱۱۳). فعالیت‌های اقتصادی زنان یکی از مهم‌ترین موضوع‌های اقتصاد است. قالبیابی یکی از فعالیت‌های اقتصادی است که اکثریت زنان چه در مناطق روستایی و چه در مناطق شهری در این زمینه فعالیت دارند و نقشی مهم در تولید این کالای صادراتی کشور بر عهده‌دارند و در برخی از نقاط روستایی کشور که فعالیت‌های اقتصادی نمی‌تواند نیاز مالی خانواده را تأمین کند سهم عمده‌ای از درآمد خانواده از راه صنایع دستی و به‌ویژه بافت فرش دستباف تأمین می‌شود که بیش از ۹۰ درصد این‌گونه فعالیت‌ها به‌وسیله زنان و دختران روستایی انجام می‌شود. زنان روستایی در کلیه مراحل گوناگون تهیه مقدمات بافت قالی، از قبیل پشم‌چینی، شستن پشم، حلاجی، ریسندگی، رنگ رزی، گلوله کردن نخ، چله‌کشی، برپا کردن دار و بالاخره بافتن خود قالی توسط زنان صورت می‌گیرد. به عبارتی قالبیابی روستایی بنا به سنت بر عهده زنان بوده و آن‌ها به همراه سایر وظایف، فرصتی را نیز به قالبیابی و نیز آموزش آن به فرزندان خود اختصاص می‌دهند. قالبیابی در مناطق روستایی افزون بر کیفیت اقتصادی خود، در جوامع روستایی به‌عنوان یک هنر مایه تفاخر و مباحثات زنان روستایی بوده و بافتن فرش سه بسزایی در منزلت زن و خانواده او دارد و بخشی از منبع درآمد برای شوهر بشمار می‌رود. با توجه به نقش‌های اجتماعی و اقتصادی که زنان قالبیاب روستایی ایفا می‌کنند، اما متأسفانه سهم آن‌ها مشخص نشده است و آن‌ها از برنامه‌های توسعه روستایی محروم مانده‌اند و تنها امور مربوط به مراقبت از بچه‌ها، تغذیه و غیره به ایشان نسبت داده شده است. این مسئله باعث شده تا طراحان و

برنامه‌ریزان از پتانسیل خاص زنان روستایی غفلت نمایند؛ بنابراین ارتقای موقعیت زنان روستایی که از دیرباز و به‌گونه‌ای سنتی در فعالیتهای اقتصادی خانواده مشارکت داشته‌اند از شرایط لازم برای دستیابی به توسعه پایدار بشمار می‌رود و توجه به وضعیت آنان، شناسایی و ارزش‌گذاری فعالیتهای آنها و رفع موانع و مسائل آنها، از ضرورت‌های توسعه روستایی است. لذا هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی موانع و مشکلات زنان قالیباف به‌عنوان گروه کثیری از زنان روستایی است تا با شناسایی مسائل و مشکلات آنها راهکارهایی در جهت رفع موانع و مشکلات آنها ارائه شود.

۲. مروری بر مبانی نظری و پیشینه تحقیق:

به‌طورکلی واژه کارآفرینی از کلمه فرانسوی *entreprendre* به معنای متعهد شدن نشأت گرفته است. طبق واژه‌نامه‌ی دانشگاهی وبستر، کارآفرین کسی است که فعالیتهای اقتصادی را سازمان‌دهی، اداره و تقبل کند. کارآفرینی فرآیند ابتکار، نوآوری و ایجاد کسب‌وکارهای جدید در شرایط مخاطره‌آمیز از طریق کشف فرصت‌ها و بهره‌گیری از منابع است. کارآفرینی تبدیل ایده نو به محصول یا خدمات است که از نتایج آن می‌توان به افزایش بهره‌وری، ایجاد ثروت، رفاه و اشتغال‌زایی اشاره کرد (پورداریانی، ۱۳۸۲: ۴۲). همچنین کارآفرینی یک روش تفکر و اقدام است که فرصت ذهن افراد را به خود مشغول کرده و بر اساس آن کل‌گرایشی در نگرش و رهبری متعادل به‌منظور خلق ارزش به وجود می‌آید (مقیم، ۱۳۸۳: ۸۱). کارآفرینی روستایی اساساً تفاوتی با کارآفرینی در شهر ندارد جز اینکه باید آن را در فضای روستا تصور نمود. پترین (۱۹۹۴)، کارآفرینی روستایی را مجموع سه گزاره ذیل تعریف می‌نماید (Robert & Stenberg, 2004: ۱۸۹-۲۰۱).

به‌طورکلی یکی از عوامل مؤثر در توسعه‌ی روستایی، کارآفرینی است، زیرا کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. به همین دلیل سنجش میزان کارآفرینی روستاییان و تالش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرآیند توسعه‌ی روستایی از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه‌ی آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نواحی روستایی به دلیل شرایط خاص اکولوژیکی و اقتصادی - اجتماعی، با مسائل و مشکلات متعدد و متنوعی مواجه‌اند که فقر و محرومیت از مهم‌ترین آنها محسوب می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۷: ۱۶۱). با توجه به نقش‌های متعددی که روستاها در فرآیند توسعه‌ی ملی به‌ویژه در زمینه‌ی تأمین مواد غذایی بر عهده‌دارند، رشد و توسعه‌ی این نواحی اهمیت و ضرورت زیادی دارد. از نظر ریگان کارآفرینی روستایی فراهم‌کننده زمینه اشتغال، افزایش درآمد و تولید

ثروت، بهبوددهنده کیفیت زندگی و کمک‌کننده به افراد محلی برای مشارکت در اقتصاد است (ریگان، ۲۰۰۲). هریوت با در نظر گرفتن کارآفرینی به‌عنوان الگوی توسعه اقتصادی، توسعه روستایی را فرآیند تشویق، کمک و مساعدت مدیریتی و تکنیکی کارآفرینان روستایی، حمل‌ونقل روستایی، خدمات ارتباطی و اطلاعاتی روستایی، مدیریت منابع طبیعی و مانند این‌ها تعریف می‌کند (هریتوت، ۲۰۰۲). بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که کارآفرینی روستایی راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در جهت کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد فرصت‌های برابر اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی می‌باشد و ابزاری مهم برای رسیدن به توسعه پایدار است (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۳).

در کشورهای رو به توسعه، زنان امید اول برای ارتقاء خانواده‌ها و رشد و توسعه کشورهای خود محسوب می‌شوند. موفقیت زنان کارآفرین در جوامع نه تنها سبب سودهای اقتصادی می‌شود بلکه منافع اجتماعی و فرهنگی هم ایجاد می‌کند زنان به دلایل متعددی نظیر بیکاری و کاهش دستمزدها و نارضایتی از شغل قبلی وارد کارآفرینی می‌شوند. با توجه به آمارهای رسمی اخیر، سهم اشتغال زنان فقط ۱۰ درصد است و نرخ بیکاری در میان زنان خصوصاً نیروی تحصیل‌کرده افزایش قابل توجهی داشته است. سه دلیل مهم کشورها برای توجه به مقوله کارآفرینی، تولید ثروت، توسعه فناوری و اشتغال مولد است. در اواخر دهه ۱۹۷۰ در بسیاری از کشورهای پیشرفته به علت تغییر در ارزش‌ها و گرایش‌های جامعه و تغییرات جمعیت شناختی، موجی از کسب‌وکارهای کوچک و افراد خوداشتغال به وجود آمد. همچنین مطالعات در ایران نشان می‌دهد که در فاصله سال‌های ۳۵ تا ۷۵ هجری شمسی بیشترین میزان اشتغال جدید در اقتصاد ایران به شغل کارکنان مستقل (خویش‌فرما) بوده است (نظری، ۱۳۸۷).

نتایج پژوهش علیدوست و همکاران (۱۳۹۱)، باهدف اولویت‌بندی موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی شهرستان گرمسار نشان داد: موانع اقتصادی و آموزشی به ترتیب مهم‌ترین موانع در مسیر توسعه کارآفرینی زنان روستایی این شهرستان می‌باشند. در مطالعه دیگری که توسط باتنر و مور^۱ (۱۹۷۷) (به نقل از میرغفوری و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۲-۵۱) در مورد ۱۲۹ زن کارآفرین آمریکایی انجام شده است، نتایج نشان می‌دهد که ۳۴ درصد از آنان در جلب سرمایه‌گذاری و مدیریت مالی دچار مشکل بوده‌اند. همچنین در این تحقیق زنان کارآفرین ابراز داشتند که به علت زن بودن قادر به ورود به برخی از محافل اجتماعی نبوده‌اند و البته این مسئله در مورد زنان سیاه‌پوست تشدید می‌شد. نتایج پژوهش چیتسیکا^۲ (۲۰۰۰)، باهدف بررسی موانع پیش روی

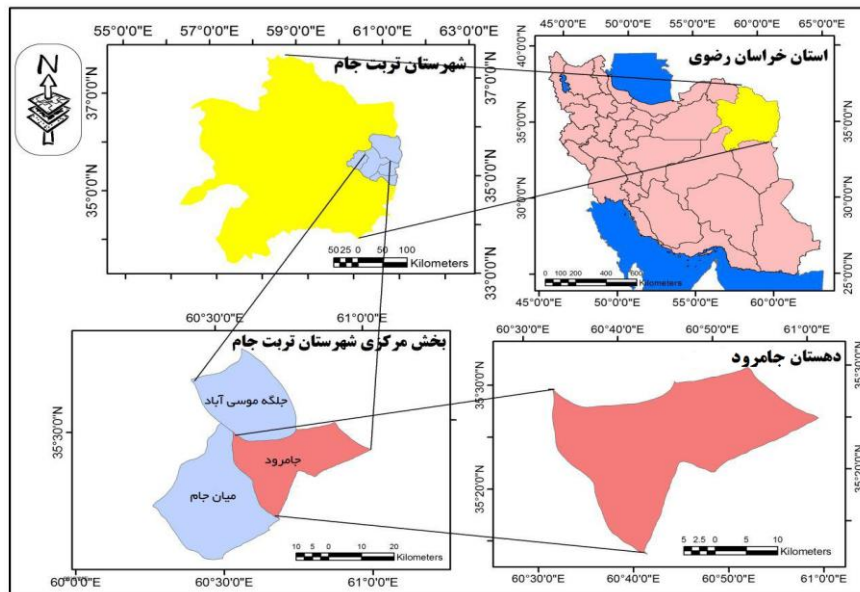
¹ Buttner & Moore

² chitsike

زنان کارآفرین در زیمباوه نشان داد زنان در این کشور در آغاز کارشان نسبت به مردان در دستیابی به منابع لازم با محدودیت‌های بیشتری مواجه‌اند و هیچ حمایتی از سیستم حقوقی دریافت نمی‌کنند (chitsike, 2000). نتایج پژوهش Roomi and 2008parrott در ارتباط با موانع توسعه و پیشرفت زنان کارآفرین در پاکستان نشان داد که عدم دسترسی ۲۰۰ به سرمایه، زمین، محل کسب و کار، فناوری اطلاعات، آموزش، نگرش‌های ذاتی جامعه مردسالار، عدم تشویق زنان توسط اعضای خانواده و کمبود سرمایه‌های اجتماعی، مهم‌ترین موانع پیش روی زنان در توسعه کارآفرینی است.

۳. منطقه مورد مطالعه

دهستان جامرود از بخش مرکزی شهرستان تربت جام واقع در استان خراسان رضوی می‌باشد. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، ۱۰۷۴۳ نفر جمعیت دارد. از این تعداد ۵۴۵۲ نفر زن و ۵۲۹۱ نفر مرد می‌باشند. باغک سفلی، بوته گز، سنگ آتش، فیروزکوه، یخک، تق قز سفلی، تق قز علیا، ده کوشک، گوربند، بشیرآباد، امیرآباد، حسن آباد، قادرآباد، یاقوتین جدید، چشمه گل، چنگ آباد جدید و کلاته اله رسان روستاهای این دهستان می‌باشند. فعالیت عمده اهالی دهستان مذکور، کشاورزی و دامداری است. با توجه به وجود زمین‌های مستعد سطح منطقه و جلگه‌ای با وسعت زیاد وجود ذخایر آب زیرزمینی و منابع آبی وضعیت کشاورزی در بخش از موقعیت و جایگاه مناسبی برخوردار بوده تا جایی که یکی از قطب‌های اقتصادی استان محسوب می‌گردد. دامداری در این دهستان نیز با توجه به وجود مراتع و کوهستان‌های شمال و جنوب بعد از کشاورزی مهم‌ترین قطب اقتصادی و منبع تولید و درآمد روستائیان می‌باشد که متأسفانه این بخش از فعالیت مردم نیز به علت خشک‌سالی‌های پیاپی در سال‌های اخیر و خشک شدن چشمه‌ها و قنات‌ها در حال از بین رفتن است البته وجود چاه‌های عمیق کشاورزی و کشت گندم و جو و یونجه تا حدودی به پایداری قسمت دامداری کمک کرده است.

شکل ۱- نقشه موقعیت دهستان جامرود در بخش مرکزی تربت جام

ماخذ: یافته‌های تحقیق

۴. روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. زنان دهستان جامرود که در کلاس‌های کارآفرینی برگزارشده تعاونی‌های کارآفرین شهرستان تربت جام شرکت داشته‌اند ۱۵۰ نفر جامعه آماری این مطالعه را تشکیل می‌دهد که به صورت تمام شماری همه‌ی افراد مورد قرار گرفتند. جهت گردآوری اطلاعات از دو شیوه‌ی اسنادی و میدانی (مبتنی بر پرسشنامه) استفاده شده است. پرسشنامه مذکور، در شش بعد موانع اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و مدیریتی، روان‌شناختی، فنی و سیاست‌گذاری طراحی شده که مجموعاً ۳۱ متغیر را شامل می‌شود جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمارهای توصیفی (میانگین، انحراف معیار و ضریب تغییرات) و آمار استنباطی (آزمون دو جمله‌ای) استفاده گردید.

۵. یافته‌های تحقیق (کمی و کیفی)

زنان روستایی که در کلاس‌های کارآفرینی شرکت داشته‌اند ۱۵۰ نفر می‌باشد قالیبافان منطقه مورد مطالعه، از دیرباز قالی‌هایی با طرح‌های سنتی و ترکمنی می‌بافند. طرح‌هایی که طبیعت و منظره را در اولویت داشت و نیز ایده و طرح‌ها برگرفته از خودشان بود. اما امروزه بیشتر طرح‌هایی که می‌بافند سفارشی و طبق نظر و سلیقه سفارش دهنده می‌باشد. در ارتباط با وضعیت بازار، از ابتدا اینگونه بوده که هر خانوار برای خود جداگانه

می بافتند و به بازار میرفتند و فرش را به فروش می رساندند. البته اکنون نیز در بعضی موارد فروش به این طریق یافت میشود اما بیشتر اینگونه است که به عنوان مثال سفارش دهنده ده تا فرش با طرحی که خود داده سفارش میدهد و قالیباف روستایی هنگام آماده شدن کار، آن را تحویل می دهد و پول خود را دریافت میکند. طبق بررسی های میدانی که انجام شد کلاس های کارآفرینی که برای قالیبافان ایجاد شده سه روز در هفته و به صورت یک روز در میان میباشد و افراد مورد مطالعه در روزهایی که کلاس دایر است ۴ ساعت در کلاس ها شرکت میکنند.

۵-۱. آمار توصیفی

نتایج نشان داد، میانگین سنی افراد مورد بررسی ۳۳ سال بوده که جوانترین پاسخ گو ۲۰ سال و مسن ترین پاسخ گو ۵۹ سال می باشد. در ارتباط با سطح سواد پاسخ گویان نتایج نشان داد، ۱۵ درصد بی سواد، ۴۵ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۲۸ درصد کمتر از دیپلم و ۱۲ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بوده اند.

در جدول ۱- تا ۶- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و مدیریتی، روان شناختی، فنی و سیاست گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی به همراه میانگین و انحراف معیار و ضریب تغییرات نظرات بیان شده است و سپس نتیجه حاصل بر اساس مقدار میانگین ذکر گردیده و در نهایت گویه ها بر اساس ضریب تغییرات اولویت بندی شده است لازم به ذکر است که هرچه ضریب تغییرات یک متغیر کمتر باشد، نتیجه می گیریم که تغییرات نظر افراد در مورد این متغیر کمتر است یا به عبارت دیگر افراد در مورد پاسخ سؤال مربوطه هم نظرتر هستند.

بر اساس سطر آخر جدول ۱- نتیجه می گیریم که به طور کلی از نظر افراد نمونه مورد بررسی میزان وجود موانع اجتماعی- فرهنگی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی در حد زیاد بوده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع اجتماعی- فرهنگی در توسعه کارآفرینی زنان

روستایی

توزیع فراوانی	توزیع فراوانی	میانگین	ضریب تغییرات	انحراف معیار	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	۶	۶	موانع اجتماعی- فرهنگی در توسعه کارآفرینی روستایی
---------------	---------------	---------	--------------	--------------	------------	------	-------	---	---	--

۴	زیاد	۰/۱۸	۰/۷۱	۳/۷۷	۲۵	۶۵	۶۰	۰	۰	فراوانی	نامنی اجتماعی برای حضور زنان در بازار
					۱۶/۷	۴۳/۳	۴۰	۰	۰	درصد	
۲	زیاد	۰/۱۵	۰/۶۷	۴/۲۳	۵۵	۷۵	۲۰	۰	۰	فراوانی	محدودیت‌های اجتماعی برای فعالیت زنان در بازار
					۳۶/۷	۵۰	۱۳/۳	۰	۰	درصد	
۷	زیاد	۰/۲۹	۱/۱۳	۳/۸۳	۶۰	۳۰	۳۵	۲۵	۰	فراوانی	نگاه نه‌چندان مثبت به حضور زنان در بازار آزادکار و تجارت
					۴۰	۲۰	۲۳/۳	۱۶/۷	۰	درصد	
۳	زیاد	۰/۱۶	۰/۶۶	۳/۹۷	۳۰	۸۵	۳۵	۰	۰	فراوانی	عدم موافقت خانواده برای حضور زنان در بازار کسب‌وکار
					۲۰	۵۶/۷	۲۳/۳	۰	۰	درصد	
۱	زیاد	۰/۱۴	۰/۶۰	۴/۲۰	۴۵	۹۰	۱۵	۰	۰	فراوانی	وظایف زیاد زنان در خانواده
					۳۰	۶۰	۱۰	۰	۰	درصد	
۶	متوسط	۰/۲۸	۰/۹۹	۳/۴۳	۳۰	۳۰	۶۵	۲۵	۰	فراوانی	اجازه ندادن همسر به اشتغال زنان در بازار و امور تجارت
					۲۰	۲۰	۴۳/۳	۱۶/۷	۰	درصد	
۴	زیاد	۰/۱۸	۰/۷۴	۴/۱۰	۵۰	۶۵	۳۵	۰	۰	فراوانی	وابسته بودن زنان به نظرات همسر و سرپرست خانوار
					۳۳/۳	۴۳/۳	۲۳/۳	۰	۰	درصد	
۷	متوسط	۰/۲۹	۱/۰۲	۳/۴۷	۳۰	۴۰	۵۰	۳۰	۰	فراوانی	عدم باور جامعه به توان زنان در امر نوآوری و کارآفرینی
					۲۰	۲۶/۷	۳۳/۳	۲۰	۰	درصد	
۵	متوسط	۰/۲۰	۰/۶۹	۳/۳۰	۵	۵۰	۸۰	۱۵	۰	فراوانی	نبود صنف یا سازمان غیردولتی پشتیبان زنان کارآفرین
					۳/۳	۳۳/۳	۵۳/۳	۱۰	۰	درصد	
-	زیاد	۰/۰۷	۰/۳۰	۳/۸۱	۰	۱۱۵	۳۵	۰	۰	فراوانی	میزان وجود موانع اجتماعی-فرهنگی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی
					۰	۷۶/۷	۲۳/۳	۰	۰	درصد	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس سطر آخر جدول ۲- نتیجه می‌گیریم که به‌طورکلی از نظر افراد نمونه موردبررسی میزان وجود موانع اقتصادی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی در حد زیاد بوده است.

جدول ۲- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع اقتصادی در توسعه کارآفرینی زنان

روستایی

اولویت بر اساس ضریب	نتیجه بر اساس میانگین	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	موانع اقتصادی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی	
										فراوانی	درصد
۱	زیاد	۰/۱۶	۰/۷۰	۴/۳۳	۷۰	۶۰	۲۰	۰	۰	فراوانی	نداشتن پشتوانه مالی و پس‌انداز کافی
					۴۶/۷	۴۰	۱۳/۳	۰	۰	درصد	
۵	زیاد	۰/۲۵	۰/۹۲	۳/۵۷	۲۵	۵۵	۵۰	۲۰	۰	فراوانی	نداشتن وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی
					۱۶/۷	۳۶/۷	۳۳/۳	۱۳/۳	۰	درصد	
۳	زیاد	۰/۱۸	۰/۶۷	۳/۷۷	۲۰	۷۵	۵۵	۰	۰	فراوانی	عدم تنوع در فعالیت‌های اقتصادی روستا
					۱۳/۳	۵۰	۳۶/۷	۰	۰	درصد	
۲	زیاد	۰/۱۷	۰/۶۵	۳/۸۰	۲۰	۸۰	۵۰	۰	۰	فراوانی	عدم توانایی جهت پیگیری امور بانک
					۱۳/۳	۵۳/۳	۳۳/۳	۰	۰	درصد	
۴	متوسط	۰/۱۹	۰/۶۰	۳/۰۳	۰	۳۰	۹۵	۲۵	۰	فراوانی	عدم توانایی در رقابت با مردان در عرصه تجارت و اقتصاد
					۰	۲۰	۶۳/۳	۱۶/۷	۰	درصد	
۶	متوسط	۰/۳۷	۱/۲۸	۳/۳۷	۲۵	۶۵	۲۰	۲۰	۲۰	فراوانی	نبود بازار محلی یا ظرفیت پایین بازار برای متنوع شدن فعالیت اقتصادی
					۱۶/۷	۴۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳	۱۳/۳	درصد	
-	زیاد	۰/۰۷	۰/۲۶	۳/۶۴	۰	۹۵	۵۵	۰	۰	فراوانی	میزان وجود موانع اقتصادی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی
					۰	۶۳/۳	۳۶/۷	۰	۰	درصد	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس سطر آخر جدول ۳- نتیجه می‌گیریم که به‌طورکلی از نظر افراد نمونه موردبررسی میزان وجود موانع آموزشی و مدیریتی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی در حد زیاد بوده است.

جدول ۳- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع آموزشی و مدیریتی در توسعه کارآفرینی

زنان روستایی

اولویت بر اساس ضریب	نتیجه بر اساس میانگین	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	موانع آموزشی و مدیریتی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی	
										فراوانی	درصد
۱	زیاد	۰/۱۳	۰/۶۰	۴/۳۷	۶۵	۷۵	۱۰	۰	۰	فراوانی	پایین بودن سطح سواد زنان روستایی
					۴۳/۳	۵۰	۶/۷	۰	۰	درصد	
۴	زیاد	۰/۲۶	۰/۹۵	۳/۵۷	۳۰	۴۵	۵۵	۲۰	۰	فراوانی	کمبود دانش فنی و مهارت تخصص در بین زنان
					۲۰	۳۰	۳۶/۷	۱۳/۳	۰	درصد	
۲	متوسط	۰/۱۸	۰/۷۷	۴/۲۷	۷۰	۵۰	۳۰	۰	۰	فراوانی	عدم دسترسی به اطلاعات و فناوری‌های نوین
					۴۶/۷	۳۳/۳	۲۰	۰	۰	درصد	
۵	متوسط	۰/۴۳	۱/۱۴	۲/۶۰	۱۵	۱۵	۳۵	۶۵	۲۰	فراوانی	عدم وجود کلاس‌های تخصصی مربوط به کارآفرینی زنان
					۱۰	۱۰	۲۳/۳	۴۳/۳	۱۳/۳	درصد	
۳	متوسط	۰/۲۵	۰/۷۵	۲/۹۷	۰	۴۰	۶۵	۴۵	۰	فراوانی	نداشتن مدیریت کافی در ایجاد کسب‌وکارهای جدید در بین زنان
					۰	۲۶/۷	۴۳/۳	۳۰	۰	درصد	
-	زیاد	۰/۱۳	۰/۴۸	۳/۵۵	۰	۸۵	۶۵	۰	۰	فراوانی	میزان وجود موانع آموزشی و مدیریتی، در توسعه کارآفرینی زنان روستایی
					۰	۵۶/۷	۴۳/۳	۰	۰	درصد	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس سطر آخر جدول ۴- نتیجه می‌گیریم که به‌طورکلی از نظر افراد نمونه مورد بررسی میزان وجود موانع روان‌شناختی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی در حد متوسط بوده است.

جدول ۴- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع روان‌شناختی در توسعه کارآفرینی زنان

روستایی

اولویت بر اساس	نتیجه بر اساس میانگین تغییرات	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	موانع روان‌شناختی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی	
										فراوانی	درصد
۴	کم	۰/۴۳	۰/۷۹	۱/۸۰	۰	۰	۳۵	۵۰	۶۵	فراوانی	پایین بودن سطح خلاقیت و نوآوری در ایجاد کارهای نو
					۰	۰	۲۳/۳	۳۳/۳	۴۳/۳	درصد	
۲	متوسط	۰/۲۴	۰/۷۰	۲/۹۰	۰	۲۵	۹۰	۳۰	۰	فراوانی	عدم شناسایی به موقع زمینه فرصت های محلی موجود برای ایجاد کار جدید
					۰	۱۶/۷	۶۰	۲۰	۰	درصد	
۳	متوسط	۰/۳۳	۱/۱۴	۳/۴۰	۲۵	۵۵	۳۵	۲۵	۱۰	فراوانی	ناتوانی زنان در مقابله با مشکلات یا رویدادهای پیش‌بینی نشده
					۱۶/۷	۳۶/۷	۲۳/۳	۱۶/۷	۶/۷	درصد	
۱	زیاد	۰/۱۷	۰/۶۷	۳/۷۷	۲۰	۷۵	۵۵	۰	۰	فراوانی	پایین بودن سطح ریسک جهت ایجاد اشتغال جدید
					۱۳/۳	۵۰	۳۶/۷	۰	۰	درصد	
-	متوسط	۰/۱۶	۰/۴۹	۲/۹۶	۰	۰	۱۱۰	۴۰	۰	فراوانی	میزان وجود موانع روان‌شناختی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی
					۰	۰	۷۳/۳	۲۶/۷	۰	درصد	

ماخذ: یافته های تحقیق

بر اساس سطر آخر جدول ۵- نتیجه می‌گیریم که به‌طورکلی از نظر افراد نمونه موردبررسی میزان وجود موانع فنی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی در حد زیاد بوده است.

جدول ۵- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع فنی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی

اولویت بر اساس ضریب تغییرات	نتیجه بر اساس میانگین تغییرات	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	موانع فنی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی	
										فراوانی	درصد
۱	زیاد	۰/۱۵	۰/۶۸	۴/۲۷	۶۰	۷۰	۲۰	۰	۰	فراوانی	عدم دسترسی به فناوری‌های جدید
					۴۰	۴۶/۷	۱۳/۳	۰	۰	درصد	
۲	زیاد	۰/۱۶	۰/۶۳	۴	۳۰	۹۰	۳۰	۰	۰	فراوانی	دسترسی پایین به متخصصان و مشاوران فنی
					۲۰	۶۰	۲۰	۰	۰	درصد	

۳	زیاد	۰/۲۴	۰/۹۴	۳/۸۰	۴۵	۴۰	۵۵	۱۰	۰	فراوانی	مهارت پایین در زمینه استفاده از ابزارآلات و فناوری نوین
					۳۰	۲۶/۷	۳۶/۷	۶/۷	۰	درصد	
۴	کم	۰/۴۱	۰/۹۹	۲/۴۰	۰	۲۵	۴۰	۵۵	۳۰	فراوانی	عدم دسترسی به نهاده‌های تولیدی مثل زمین یا نیروی کار متخصص
					۰	۱۶/۷	۲۶/۷	۳۶/۷	۲۰	درصد	
-	زیاد	۰/۱۱	۰/۴۳	۳/۶۱	۰	۷۰	۸۰	۰	۰	فراوانی	میزان وجود موانع فنی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی
					۰	۴۶/۷	۵۳/۳	۰	۰	درصد	

ماخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس سطر آخر جدول ۶- نتیجه می‌گیریم که به‌طور کلی از نظر افراد نمونه مورد بررسی میزان وجود موانع سیاست‌گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی در حد زیاد بوده است.

جدول ۶- توزیع فراوانی دیدگاه افراد پیرامون میزان وجود موانع سیاست‌گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی

اولویت بر اساس	نتیجه بر اساس	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	موانع سیاست‌گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی	
۱	زیاد	۰/۱۵	۰/۶۰	۳/۹۷	۲۵	۹۵	۳۰	۰	۰	فراوانی	وجود محدودیت‌های زیاد برای فعالیت‌های اقتصادی مستقل زنان در جامعه
					۱۶/۷	۶۳/۳	۲۰	۰	۰	درصد	
۳	زیاد	۰/۲	۰/۷۴	۳/۷۰	۲۵	۵۵	۷۰	۰	۰	فراوانی	نبود یک سازمان متولی خاص و حامی زنان کارآفرین در روستاهای کشور
					۱۶/۷	۳۶/۷	۴۶/۷	۰	۰	درصد	
۲	زیاد	۰/۱۷	۰/۶۴	۳/۷۰	۱۵	۷۵	۶۰	۰	۰	فراوانی	نبود جایگاه مناسب زنان روستایی در سیاست‌های توسعه کشور
					۱۰	۵۰	۴۰	۰	۰	درصد	

-	زیاد	۰/۰۵	۰/۲۱	۳/۷۸	۰	۱۴۰	۱۰	۰	۰	فراوانی	میزان وجود موانع
					۰	۹۳/۳	۶/۷	۰	۰	درصد	سیاست گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی

ماخذ: یافته های تحقیق

۲-۵. آمار استنباطی

در این پژوهش موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی در ۶ بعد موانع اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و مدیریتی، روان‌شناختی، فنی و سیاست‌گذاری شناسایی و تعریف شده‌اند بر اساس جدول ۷- با توجه به اینکه توزیع داده‌های مربوط به این ۶ متغیر از توزیع نرمال پیروی نمی‌کند بنابراین در بررسی آماری و تجزیه و تحلیل آن از آزمون ناپارامتری دو جمله‌ای استفاده شده است.

جدول ۷- نتیجه آزمون کولموگروف اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن متغیرها

متغیر	موانع اجتماعی- فرهنگی	موانع اقتصادی	موانع آموزشی و مدیریتی	موانع روان‌شناختی	موانع فنی	موانع سیاست‌گذاری
نتیجه آزمون کولموگروف اسمیرنوف	غیرنرمال (sig=۰/۰۰۰)	غیرنرمال (sig=۰/۰۰۰)	غیرنرمال (sig=۰/۰۰۰)	غیرنرمال (sig=۰/۰۰۰)	غیرنرمال (sig=۰/۰۰۰)	غیرنرمال (sig=۰/۰۰۰)

ماخذ: یافته های تحقیق

جدول ۸- نتایج آزمون ناپارامتری دو جمله‌ای جهت بررسی میزان وجود هر یک از موانع اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و مدیریتی، روان‌شناختی، فنی و سیاست‌گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی نشان می‌دهد در این آزمون فرض‌های H_0 و H_1 به صورت زیر می‌باشد:

$$H_0: P = 0.5 \quad H_1: P \neq 0.5$$

در این آزمون داده‌ها به دو گروه طبقه‌بندی می‌شوند، گروه اول شامل پاسخ‌های خیلی کم، کم، متوسط و گروه دوم شامل پاسخ‌های زیاد و خیلی زیاد می‌باشد فرض صفر در این آزمون بیان می‌کند نسبت پاسخ‌های دو گروه برابر است اگر مقدار sig آزمون کمتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر رد می‌شود و فرض مقابل آن پذیرفته می‌شود نتایج جدول ۳- نشان می‌دهد که مقدار sig آزمون در همه موارد مورد بررسی کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر رد می‌شود و تعداد پاسخ‌های مشاهده شده در گروه اول و دوم نشان می‌دهد که تأثیر موانع

اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و مدیریتی، فنی و سیاست‌گذاری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی زیاد و تأثیر موانع روان‌شناختی در توسعه کارآفرینی زنان روستایی کم می‌باشد.

جدول ۸- نتایج آزمون دوجمله‌ای در بررسی موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی

متغیر	تعداد پاسخ‌های مشاهده‌شده در گروه اول	تعداد پاسخ‌های مشاهده‌شده در گروه دوم	sig
موانع اجتماعی و فرهنگی	۰	۱۵۰	۰/۰۰۰
موانع اقتصادی	۵	۱۴۵	۰/۰۰۰
موانع آموزشی- مدیریتی	۳۰	۱۲۰	۰/۰۰۰
موانع روان‌شناختی	۹۰	۶۰	۰/۰۰۰
موانع فنی	۱۵	۱۳۵	۰/۰۱۸
موانع سیاست‌گذاری	۰	۱۵۰	۰/۰۰۰

ماخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۹- نتایج آزمون ناپارامتری فریدمن جهت بررسی این موضوع که در میان موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی، کدام مانع تأثیر بیشتری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی دارد را نشان می‌دهد. با توجه به جدول ۹- و مقدار sig نتیجه می‌گیریم که در میان موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی، موانع اجتماعی و فرهنگی و موانع سیاست‌گذاری تأثیر بیشتری در رشد و توسعه کارآفرینی زنان روستایی داشته است و موانع اقتصادی، موانع فنی، موانع آموزشی- مدیریتی، موانع روان‌شناختی به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند.

جدول ۹- نتایج آزمون فریدمن به منظور تعیین مهم‌ترین موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی

نتیجه آزمون فریدمن		میانگین	موارد
sig	میانگین رتبه‌ای		
۰/۰۰۰	۴/۰۵	۳/۸۱	موانع اجتماعی و فرهنگی
	۳/۸۰	۳/۶۴	موانع اقتصادی

	۳/۶۷	۳/۵۵	موانع آموزشی- مدیریتی
	۱/۲۸	۲/۹۶	موانع روان‌شناختی
	۳/۷۲	۳/۶۱	موانع فنی
	۴/۴۸	۳/۷۸	موانع سیاست‌گذاری

ماخذ: یافته های تحقیق

۶. نتیجه گیری

ارتقای حضور زنان در فعالیتهای اجتماعی، اقتصادی و برنامه‌ریزی جهت گسترش مشارکت آنان، به‌ویژه در زمینه های اقتصادی، شرطی لازم در جهت توسعه پایدار است. این امر در نواحی روستایی که زنان از دیرباز و به گونه سنتی در کارهای اقتصادی خانواده مشارکت داشته‌اند، از ضرورت بیشتری برخوردار است. صنایع دستی به‌ویژه قالیبافی در مناطق روستایی کشور از گذشته‌های دور به‌عنوان یکی از فعالیتهای اقتصادی زنان بوده و هست و بیشتر زنان در مناطق روستایی در زمینه قالیبافی فعالیت داشته و از این راه نقشی مهم در درآمد خانواده خود دارند. با توجه به نقش مهمی که این گروه از زنان در درآمد خانوار روستایی و حتی در اقتصاد ملی دارند، همواره با مسائل و مشکلاتی روبرو هستند که مانع از ادامه فعالیت آن‌ها می‌شود. لذا، این پژوهش باهدف شناسایی مهم‌ترین موانع زنان قالیباف دهستان جامرود انجام شده است که نگارندگان با علم براین مهم، جهت توسعه کارآفرینی زنان روستایی دهستان جامرود، اقدام به اولویت‌بندی موانع توسعه کارآفرینی زنان قالیباف در محدوده مذکور نموده‌اند. نتایج پژوهش در بین ابعاد شش‌گانه موردبررسی نشان داد:

- در بعد اجتماعی- فرهنگی سه متغیر محدودیت‌های اجتماعی برای فعالیت زنان در بازار، وظایف زیاد زنان در خانواده و وابسته بودن به نظرات همسر و سرپرست خانوار با میانگین‌های ۴/۲۳، ۴/۲۰ و ۴/۱۰ مهم‌ترین موانع کارآفرینی بوده‌اند. لذا دادن تسهیلات برای پیشرفت کارهای نو و جدید زنان و درواقع اهمیت قائل شدن برای توسعه کارآفرینی زنان از برنامه ضروری توسعه می‌باشد. همچنین در این مورد با فرهنگ‌سازی بیشتر در ارتباط با اهمیت حضور زنان در عرصه بازار کار و تجارت به‌عنوان نیمی از پتانسیل فکری و فیزیکی جامعه، از طریق برگزاری کلاس‌های آموزشی در سطح روستاها، سخنرانی در جلسات عمومی به‌ویژه مساجد، تجلیل افراد پیشرو در زمینه کارآفرینی جهت ترغیب دیگران، تقویت کرد. درباره مانع وابستگی به نظرات همسر و سرپرست خانوار نیز می‌توان گفت می‌شود با برگزاری

جلسات مشاوره‌ای در سطح خانواده (بین زوجین و حتی سایر افراد خانوار)، به تدریج مانع مذکور را تضعیف کرده و در نهایت به حد قابل قبول رساند.

- در بعد اقتصادی، دو متغیر نداشتن پشتوانه مالی و پس‌انداز کافی و عدم توانایی جهت پیگیری امور بانکی با میانگین‌های ۴/۳۳ و ۳/۸۰ مهم‌ترین موانع توسعه کارآفرینی بوده‌اند. لذا باید از طریق اقداماتی از جمله: اعطای وام‌های بلاعوض یا کم‌بهره (در خصوص این پیشنهاد می‌توان به تشکیل صندوق‌های قرض‌الحسنه و اعتبارات خرد ویژه زنان کارآفرین اشاره کرد) مانع نداشتن پشتوانه مالی را کمرنگ کرد. طولانی بودن پروسه امور بانکی برای زنان که علاوه بر این، درگیر کارهای خانه و بچه‌داری نیز هستند مشکل است لذا مسئولان بانک می‌توانند حداقل بخش از کارهای بانکی که زنان باید انجام دهند را بر عهده بگیرند.

- در بعد آموزشی-مدیریتی، دو متغیر پایین بودن سطح سواد زنان روستایی و عدم دسترسی به اطلاعات و فناوری‌های نوین با میانگین ۴/۳۷ و ۴/۲۷ مهم‌ترین موانع در این بعد بوده‌اند. ترغیب کردن زنان روستایی به ادامه تحصیل در کنار دیگر وظایف و همچنین در اختیار گذاشتن اطلاعات و فناوری جدید توسط حامیان و مسئولان تا حدودی می‌تواند این موانع را کمرنگ‌تر کند.

- در بعد روان‌شناختی، پایین بودن سطح ریسک جهت ایجاد اشتغال جدید با میانگین ۳/۷۷ مهم‌ترین مانع برای زنان در این بعد می‌باشد. همان‌طور که در ویژگی‌های کارآفرینی اشاره شد، ریسک‌پذیری و مخاطره‌آمیز بودن فعالیت‌های کارآفرینی، از خصیصه‌های این نوع فعالیت‌ها می‌باشد.

- در بعد فنی، عدم دسترسی به فناوری جدید با میانگین ۴/۲۷ مهم‌ترین مانع در این بعد می‌باشد. عدم انتقال مهارت‌ها و تجارب متخصصان کارآفرینی به روستاییان به‌ویژه زنان روستایی از دلایل اصلی این مهم می‌باشد.

- در بعد سیاست‌گذاری، وجود محدودیت‌های زیاد برای فعالیت‌های اقتصادی زنان در جامعه (۳/۹۷) از نظر پاسخ‌دهندگان مهم‌ترین مانع بر سر راه کارآفرینی آن‌ها می‌باشد. زنان به‌صرف زن بودن و وجود باور غلط در جامعه که توانایی آن‌ها کمتر از مردان است و به عبارتی تبعیض جنسیتی موجود در جامعه، باعث ایجاد محدودیت‌هایی برای فعالیت‌های اقتصادی زنان در جامعه شده است.

همچنین طی تحقیق کیفی این پژوهش که از طریق مشاهده و مصاحبه از زنان کارآفرین مورد مطالعه بیان داشتند که در ارتباط با اثر بخشی و سودمندی این کلاس‌ها برای شرکت‌کنندگان، طبق نظر خود آنها، زیاد و مثبت بوده است. با راهکارهای بسیاری آشنا شده‌اند، ایده‌ها و نظرات خلاقانه افزایش یافته، به راحتی می‌توانند طرح و نقش بکشند و آن را روی فرش خود پیاده کنند و بسیاری از اشکالات خود را رفع کرده‌اند و نسبت به قبل وضعیت آنها بهبود چشمگیری پیدا کرده است. همچنین زنان قالبیاف مورد مطالعه طی مصاحبه در مورد

مشکلات اساسی که با آن مواجهه بیان داشتند که با سفارش روز مشتریان خارجی تولید داشته و قالبیافان حوزه فرش در منطقه نه تنها سهمی از سود آوری این صنعت ندارند، بلکه به لطف دولت و مسئولان امر، از حداقل حمایت های دولتی که پوشش بیمه قالبیافان محروم مانده اند. مسئله ای که عدم حمایت بیمه ای از این قشر به گوش می رسد و قالبیافان را به چالش جدی کشیده است که به تبع آن صنعت فرش دستباف را تحت تاثیر قرار خواهد داد. این قشر زحمت کش جامعه تمام عمر خود را در این مسیر مشغول بوده با مشکلات مالی مواجه هستند و تنها راه کسب درآمد در این منطقه محروم مرزی همین کار است که سهم ایشان از تولید فرش نه سود آوری است و نه بیمه! زنان و دختران این منطقه به دلیل بیکاری، فقر و سرپرست خانوار بودن ساعاتی از شبانه روز را پای همین دارهای قالی در کارگاه و یا خانه می نشینند و تارو پود قالی را بهم بافته و باید توجه کرد وضعیت نامناسب در کارگاه ها می تواند عوارض بیماری های جسمی و عضلانی را به همراه داشته باشد و این افراد در ازای کار زیاد، مزد چندانی نصیبشان نمی شود، چرا سهم قالبیافان که در چرخه ارزش افزوده تولید به قیمت بازار حداکثر زیر ۲۰ درصد است و سهم عمده غالباً نصیب تجار می شود.

-۴

توسعه کارآفرینی در روستاها به عنوان یکی از بخش های مولد، حیاتی خودکفای کشور قلمداد می شود که جمعیت قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. اجرای سیاست افزایش مشارکت مردمی در برنامه های توسعه نقش بسیار مؤثری در توسعه کارآفرینی روستایی دارد و براین اساس باید به آن توجه نمود. همچنین توجه به نقش زنان در کارآفرینی روستایی و اجرای طرح های کارآفرینی موجب افزایش اشتغال زنان در روستاها شده و خود عاملی در جهت توسعه کارآفرینی روستایی است. ارائه تسهیلات به روستاییان از طریق سازمان های حمایت کننده مالی و آموزشی موجب افزایش اشتغال و کارآفرینی روستایی می شود و توجه به این امر حائز اهمیت است. همچنین توجه به عوامل محیطی، فرهنگی و جغرافیایی و ارائه خدمات آموزشی مناسب در جهت کارآفرینی و جهاد اقتصادی به روستاییان باعث توسعه کارآفرینی روستایی می شود و توجه مسئولین به این امر ضروری می باشد.

منابع

۱. احمدپور داریانی، محمود (۱۳۸۱)، "کارآفرینی، تعاریف، نظریات، الگوها"، تهران، پردیس
۲. احمدپور داریانی، محمود. مقیمی، سید محمد، (۱۳۸۵)، مبانی کارآفرینی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ

پنجم

۳. جمشیدی، علیرضا. داود جمینی و حمید نظری سرمازه، (۱۳۹۲). بررسی عوامل پیش برنده و بازدارنده ی توسعه کارآفرینی روستایی، فصلنامه علمی پژوهشی زن و جامعه، سال ۴، شماره ۲، صص: ۱۳۷-۱۶۶.
۴. حیدری مکرر، ح و محبی، ز. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی، کنفرانس ملی کارآفرینی و کسب و کارهای دانش بنیان (صص. ۹-۱)، بابلسر، شرکت پژوهشی طرود شمال.
۵. رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۳). مقدمه ای برنامه ریزی روستایی در ایران. تهران: نشر قومس.
۶. رضوانی، محمدرضا، محمد نجارزاده، (۱۳۸۷). بررسی و تحلیل زمینه های کارآفرینی روستاییان در فرآیند توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان برآآن جنوبی، شهرستان اصفهان)، توسعه کارآفرینی، سال اول. شماره دوم. زمستان، ص ۱۶۴-۵
۷. زارع احمدآبادی، حبیب و عربشاهی، شیوا (۱۳۹۰): الزامات آموزش کارآفرینی زنان روستایی (مورد: زنان روستایی یزد)، دو فصلنامه بانوان شیعه، سال ۸، شماره ۲۶، قم، صص ۷۱-۴۹
۸. شریفی، امید و عادل، محسن (۱۳۹۰): تحلیل عواملی موانع موجود در زمینه کارآفرینی زنان کشاورز از دیدگاه زنان نمونه کشاورز منطقه جیرفت و کهنوج، فصلنامه تحقیقات زنان، سال ۵، شماره ۱، تهران، صص ۱۱۲-۱۲۵
۹. علیدوست، سمیه، لشگرآرا، فرهاد و حسینی، فرج اله (۱۳۹۱)، اولویت بندی موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی شهرستان گرمسار، کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان.
۱۰. فیض، داوود. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر جنسیت بر ویژگی های شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان: بررسی دانشگاه سمنان، مطالعات اجتماعی- روان شناختی زنان، ۷(۲): ۲۵-۴۴
۱۱. مقیمی، سید محمد. (۱۳۸۳)، کارآفرینی و عوامل محیطی مؤثر بر آن، فرهنگ مدیریت، شماره پنجم، سال ۲، ص ۷۷
۱۲. نظری، محمدرضا، (۱۳۸۷). " اصول و مبانی کارآفرینی انتشارات عشق دانش، گرگان چاپ اول.
13. Arasti, Z. (2006), *Entrepreneurship development of academic women and girls, the first seminar on women entrepreneurship and challenges*.
14. Archibong, C.A. (2004): *Technology, infrastructure and entrepreneurship: Role of the government in building a sustainable economy*. school of Business and Economics North Carolina & T State University. Pp . 451-456
15. Asian Development Bank. (2007). *Promoting Rural Women Entrepreneurship in Transition Economies*, Project Number: 40308, December 2007, Retrieved 5 DEC 2010 from <http://www.adb.org>
16. Celik, Mu, Tatar, M, (2011), "Employment-unemployment Issues and Solution Suggestions Adiyaman Example", *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, VOL. 3, No. 2, pp. 1211-1226.
17. Chitsike, C (2000): *Culture as a barrier to rural women's entrepreneurship: experience from Zimbabwe*. *Gender and Development* 8 (1): pp: 71-77.

18. Driga, O., Lafuente, E., Vaillant, Y., (2008): "Reasons for the relatively lower entrepreneurial activity levels of rural women in Spain". *Sociologia Ruralis* 49 (1), 72-96.
19. GEM, 2003, Does Gender Affect the Entrepreneurship?, Available at: www.fekreno.org (April 2003).
20. Gurol, Y. & Atsan, N. (2006). "Entrepreneurial characteristics amongst university students some insights for entrepreneurship education and training in Turkey", *Education & Training*, 48(1), 25-38.
21. Jadidi, O., Hong, T.S., Firouzi, F., Yusuff, R.M and Zulkifli, N., (2008): TOPSIS and fuzzy multi-objective model integration for supplier selection problem, *Journal of Achievements in Manufacturing Engineering* 312:762-769.
22. Koreen, M. (2001). *Women Entrepreneurs in SMEs: Restablishing the Benefits of Globalization and the Knowledge- Based Economy, Synthesis, Chapter 1, Women Entrepreneurs in SMEs: Restablishing the Benefits of Globalization and the Knowledge- Based Economy, Second OECD Conference on Women Entrepreneurs in SMEs, Paris, 2001.*
23. Kuratko, Donald F & Goldsby, Michael G (2005), *Managers corporate Entrepreneurial Actions and Job satisfaction, International Entrepreneurship and Management Journal* 1, pp 271-291.
24. Opricovic, S and Tzeng, G.H., (2004): *Compromise solution by MCDM methods: A comparative analysis of VIKOR and TOPSIS. European Journal of Operational Research* (156): 445-455.
25. Petrin, T. (1994), "Entrepreneurship as an Economic force in Rural Development", 7 Fao/ Reu *International Rural Development, Herrsching, Germany, 8-14 september 1994.*
26. Robert, J. Sternberg, B. (2004), "Successful intelligence as a basis for entrepreneurship", *Journal of Business Venturing*, No 19. pp 189-201
27. Roomi, M.A. & Parrott, G. (2008): *Barriers to development and progression of women entrepreneurs in Pakistan, The Journal of Entrepreneurship*, No 17, pp: 59-72.
28. Sathiabama, K. (2010): *Rural Women Empowerment and Entrepreneurship Development. From: <http://ideas.repec.org/p/ess/wpaper/id2475.html>.*
29. Weeks, R. J. (2001). *The Face of Women entrepreneurs: What We Know Today, Chapter 3, Women Entrepreneurs in SMEs: Restablishing the Benefits of Globalization and the Knowledge- Based Economy, Second OECD Conference on Women Entrepreneurs in SMEs, Paris, 2001.*
30. Wennekers, A. R. M., & Thurik, A. R (1999). *Linking entrepreneurship and economic growth. Small Business Economics*, 13(1), 2755.
31. Wennekers, A. R. M., & Thurik, A. R. (1999): *Linking entrepreneurship and economic growth. Small Business Economics*, 13(1), 27-55.
32. World Bank. (2007). *The Environment for Women's Entrepreneurship in the Middle East and North Africa Region, Retrieved 5 DEC 2010 from*